

tyde paa, at den har haft fastere Rod i hans Sind. For en Mand med Droysens Indstilling overfor Preussen kunde det ikke være vanskeligt at godkende Løsningen af det slesvigholstenske Spørgsmaal i 1866. Meetz's Bog er værdifuld ved det Indblik, den giver i Forholdet mellem Hertugdømmerne paa den ene Side og Preussen og det tyske Forbund paa den anden; det er et Emne, som vistnok fortjener en samlet Behandling. *Svend Larsen.*

Assistant Professor of History ved Minnesotas universitet Lawrence D. Steefel har 1932 i serien Harvard Historical Studies udsendt en bog om *The Schleswig-Holstein Question*, der paa et par hundrede sider giver en klar og sober skildring af det dansk-tyske spørgsmaal 1863—64, set som et led i europæisk storpolitik. Forf. har gjort omfattende studier i de vigtigste europæiske arkiver — undtagen de russiske — og bl. a. i London fremdraget en række hidtil ubenyttede aktstykker til supplerung af den officielle blaabog («Denmark and Germany»), som iflg. Steefel udelader »practically all of the confidential conversations with foreign statesmen and politicians«. Det fortjener at paaskønnes, at forf. er fortrolig med danske kilder og behandlinger. Mest udførlig, levende og instruktiv er fremstillingen af den europæiske situation umiddelbart før og efter krigsudbruddet, der bringer en del nye oplysninger. Londonkonferencen behandles mere oversigtsmæssigt, med vægten lagt paa fremhævelse af linien i Bismarcks politik. Forf. finder den danske regerings fejltagtige bedømmelse af den internationale situation forklarlig og undskyldelig, men hævder samtidig, i væsentlig overensstemmelse med Neergaard, at Danmark ved en klogere taktik kunde have forbedret sin position. »Instead of putting Bismarck into difficulties by showing greater moderation and willingness to compromise than did Prussia, the Danes twice, in December 1863, and in June 1864, played into his hands. If they had yielded on the question of the constitution in December, it would have been much more difficult for Bismarck to have secured a satisfactory pretext for war; and if they had accepted mediation in June, it would have been much more difficult for him to obtain all of Schleswig or even the maximum that he really wanted«. — Et tillæg til bogen indeholder en række hidtil utrykte akter fra arkiverne i London, Wien og Berlin. *Povl Bagge.*

Da det sjældent sker, at Folk uden Faguddannelse i større Udstrækning deltager i den historiske Forskning, er der Grund

til at nære saa meget større Taknemmelighed overfor de faa, der saaledes bidrager til at lægge Sten paa Sten til den Bygning, vor Viden om Fortiden danner. En saadan Taknemmelighed har ogsaa Kay Larsen Krav paa, fordi han har ofret store Dele af sit Liv paa at gennemføre en Undersøgelse af de danske Tropoloniers Historie, et vidtrækkende Emne, som de danske Historikere forhen saa godt som ganske har forsømt.

Resultater af sit Virke har Kay Larsen forelagt for Offentligheden i en Række smukt udstyrede og illustrerede Bøger, først *De dansk-ostindiske Koloniers Historie* I—II (1907—08), dernæst *De danske i Guinea* (1918) og *Dansk Vestindien 1666—1917* (1928). De to Samlinger *Kroniker fra Trankebar* (1918) og *fra Guinea* (1927) kan næppe siges at have historisk Værdi. Derimod ser Historikeren med den største Interesse paa de to store haandskrevne Samlinger »*Personalialia og Data*«, som Kay Larsen har udarbejdet. Den ene af dem vedrørende dansk Ostindien fuldførtes 1912 og findes baade paa Rigsarkivet (ordnet i 4 Kasser) og paa det kongelige Bibliotek (opskrevet i 3 Foliobind, Ny kgl. Saml. 1862 fol.). Den anden vedrørende dansk Vestindien og Guinea fuldførtes 1929 og findes kun paa det kgl. Bibliotek (ordnet i 8 Kasser, Ny kgl. Saml. 3240 4°). Disse Samlinger supplerer, men gentager ikke Bøgernes Indhold. Tilsammen danner Kay Larsens Arbejder det første Forsøg paa at bane Vej igennem et meget stort Materiale.

Begge Samlinger behandler i alfabetisk Orden Personer og Skibe; men den vestindisk-guineiske Samling indeholder tillige en Række Oplysninger om Institutioner, Kirker, Forter, Plantager o. s. v., ja hertil kommer endog adskillige Billeder. Forfatteren siger selv om den ostindiske Samling, at han »har taget mange Enkeltheder med, som maaske vil forekomme overflødige, men som dog maa gøre mere Gavn end Skade, naar Arbejdet fremkommer i denne Skikkelse«. Dette udelukker nu ikke, at Oplysningerne undertiden er brudstykkeagtige eller mangelfulde. En større Mangel er der imidlertid ved dette saare omfattende Arbejde, idet Kilderne til Oplysningerne kun sjældent anføres, naar der ligger utrykt Materiale bagved (hvorimod der jævnlig henvises til trykte Kilder). Da Samlingerne nu ikke er uden Fejl, er Følgen, at man maa raade Brugeren til at udvise den største Forsigtighed. Ved saaledes at tvinge den samvittighedsfulde Forsker til det store Arbejde, som det er, paany at skulle eftersøge Kilderne, mister Kay Larsens Værk umaadeligt i praktisk Nytte.

Vender man sig derefter til de udkomne Bøger og da for-

nemmelig *Dansk Vestindien 1666—1917* som den nyeste og den, der ved sit Emne har mest Krav paa Opmærksomhed, bliver Kritikken ikke mindre. Kay Larsen har valgt kun at beskæftige sig med Koloniernes Historie, set fra deres eget Synspunkt. Det er sjældent, han siger noget om deres Betydning for Danmark og danske Næringsveje eller om Administrationen hjemmefra. Denne Begrænsning er maaske forsvarlig overfor et stort Emne. Derimod vækker det mere Betænkelighed, at Bogen næppe kan siges at dvæle mest ved de Sider af Koloniernes Historie, som interesserer vor Tid mest. Man maa jo nemlig intet Øjeblik glemme, at Kolonier som de dansk-vestindiske Øer gennem det meste af deres Tid først og fremmest har haft til Opgave at skaffe Moderlandet Velstand, og den mest fremtrædende Side af deres Historie bliver derfor Produktionens og Handelens Udvikling, kort sagt den økonomiske Historie. Dette kommer ogsaa meget rigtigt frem i den Bog, den amerikanske Professor Waldemar Westergaard har skrevet om dansk Vestindien 1671—1754 (New York, 1917). Kay Larsen derimod meddeler kun spredte Enkeltheder herom. Hans Værk bærer Samlingernes Præg og er fyldt af Personalialia og Data for Skibes Afgang og Ankomst. Ceremonier, Militær og Marine indtager en fremtrædende Plads, og Episoder fra Negeroprørens Bekæmpelse skildres med anselig Bredde. Herudover er det vanskeligt paa Grundlag af Kay Larsens Skildring at danne sig et sammenhængende Billede af Udviklingens andre Sider, det være sig Lovgivning eller Administration, Finansier eller Erhvervsliv. Adskillige vigtige Forordninger omtales slet ikke. Heller ikke Forholdet til de omliggende Øer og fremmede Nationer behandles med nogen Dybde.

Som Helhed er Fremstillingen uoverskuelig og usammenhængende. Uden al Disposition er Stoffet ordnet rent kronologisk. Begivenhederne optegnes i deres Rækkefølge som hos Middelalderens Annalister uden Forsøg paa at følge Aarsagssammenhængen. Inddelingen i Kapitler er tilfældig. Tal, Navne og Datoer danser af Sted henover hinanden. Kun enkelte Gange kommer der en Bemærkning til Karakteristik eller Bedømmelse af en Person. Rang og Titler anføres derimod med Ærbødighed.

Gennem hele Værket spores en varm Nationalfølelse. Kay Larsen dvæler nødvendig ved de danske Koloniembedsmænds Forseelser, selv om han nok ser det, naar Kolonierne blev forsømt hjemmefra. Man mærker ogsaa, at Forfatteren føler Sorg over, at Danmark ikke længere har Besiddelser under de hede Himmelstrøg.

Med alle de her omtalte Egenskaber kunde Kay Larsens

Bøger nok være blevet en nyttig Hjælp — man maa jo stadig huske, at vi her staar overfor den første Bearbejdelse af Stoffet — men Bøgerne skæmmes af mange Unøjagtigheder. Ligesom for Samlingernes Vedkommende bliver dette skæbnesvangert, fordi Kilderne ikke anføres. Bagi Bøgerne er der vel Lister over anvendt Materiale (i den første endog nogle Henvisninger i selve Teksten); men i Bogen om Vestindien er der kun blevet Raad til en Fortegnelse over de Artikler, Forfatteren selv har offentliggjort om Enkeltheder vedrørende de danske Besiddelsers Historie. Den Billedfortegnelse, der findes, kunde med Fordel være blevet afløst af Bibliografi og Register.

Den Bog, som Kay Larsen nylig har udgivet om *Den danske Kinajart* (1932) adskiller sig ikke i det væsentlige fra sine Forængere. Trods mange Gentagelser og flere Selvmodsigelser giver den dog et nok saa helstøbt Indtryk af sit Emne. Ifald Forfatteren gennemfører flere Undersøgelser, er det at ønske, at han lægger Vægt paa større Nøjagtighed og anfører Kilderne for sin Viden.

Georg Norregaard.

I en af de utallige Serier, gennem hvilke videnskabelig Literatur ser Lyset i Amerika — The Albert Shaw Lectures on Diplomatic History — har Professor Charles Callan Tansill offentliggjort en Redegørelse for *The Purchase of the Danish West Indies* (1930).

Det er »diplomatisk« Historie i strengeste Forstand, for saa vidt Fremstillingen næsten helt indskrænker sig til de mellemfolkelige Forhandlinger og den Debat i Presse og Folkerepræsentationer, som de og deres Resultater, de forskellige Salgskonventioner, giver Anledning til. Samlede Redegørelser for Salgsvilje og Købelyst faar man kun, naar de kommer frem i Akterne. Tilstandsskildringer af de ombejlede Øers Forhold mangler ganske, noget nær ogsaa almindelige Indledninger til Afsnittene. Prof. Tansills Bog er i Virkeligheden et Uddrag af en kronologisk ordnet Akt- og Artikelsamling, meget omstændeligt og forstandigt gjort og for det amerikanske Stofs Vedkommende tilsyneladende særdeles udtømmende. Det danske Materiale er mere fragmentarisk. Forfatteren læser øjensynligt ikke selv Dansk, og det vestindiske Spørgsmaals offentlige Udvikling paa denne Side af Atlanten kender han kun fra Gesandtberetninger og Telegrammer til engelske og amerikanske Blade. Derimod har han faaet Afskrifter af dansk diplomatisk Korrespondance helt op i Halvfemserne og har paa lignende Maade skaffet sig Aktstykker